

Overzicht van de broedplaats. Het nest ligt op de schaal binnen de gekleurde ring.

drie jongen uit het ei. En precies veertien dagen later, op 29 mei, waren de jongen vliegvlug. Zij zijn toen met het mannetje vertrokken en niet meer gezien.

Op 1 juni ontdekte ik dat het merelvrouwtje voor de derde maal in 2015 was begonnen het oude nest te restaureren. Vanaf 4 juni werden voor de derde maal in 2015, eieren gelegd. Ditmaal waren er vijf. Van dit derde broedsel vlogen uiteindelijk twee jongen uit op 6 juli. Er bleven drie schiere eieren in het nest achter.

Daarna begon het vrouwtje voor de vierde maal. Begon op 8 juli 2015, maar dit keer met een totaal nieuw nest bij de burens in een dichte klimop. Hier werd één keer een jongenvoeding waargenomen (op 12 augustus 2015). Opvallend was dat zowel in 2014 als in 2015 het merelmannetje steeds met de vliegvlugge jongen vertrok en zich daarna niet of nauwelijks meer liet zien. Een enkele maal werd waargenomen dat het mannetje op het naastliggende parkeerterrein voedsel verzamelde. Kennelijk bestemd voor de vliegvlugge jongen. In de directe omgeving zijn namelijk weinig of geen grasgazons. Het was derhalve niet bekend hoeveel jongen op eigen vleugels verder leefden! Maar in de buurt werden nauwelijks jonge Merels gezien. Dat duidt erop dat de positieve jongenreproductie minimaal was. Er wonen wel veel katten in de omgeving en die eisen de nodige tol.

In 'Vogels in Friesland' deel III staat op pagina 1147 een opmerking over hetzelfde fenomeen. In 1935 werd een Merel beschreven die driemaal in hetzelfde nest broedde in klimopbegroeiing te Leeuwarden. Dit vond ook plaats te Oudwoude in 1936 en tweemaal in hetzelfde nest in 1961 te Veenwouden. In het 'Handbuch der Vögel Mitteleuropas' (deel II 1988) wordt vermeld dat het bekend is dat soms tweemaal, driemaal en – uitzon-

derlijk – ook viermaal in één seizoen achtereen gebruikte merelnesten wederom gebruikt werden door hetzelfde vrouwtje.

Opnieuw gebruik van oude merelnesten uit voorgaande jaren wordt onder andere genoemd door B. Ryves (British Birds 22, 1928) alsmede door Bawtree (British Birds 45, 1952).

Het restaureren van het nest duurde in de regel enkele dagen, bijna direct na het uitvliegen van de jongen, die vrijwel steeds met het mannetje meegingen, die de verdere zorg overnam.

Het leggen van de eieren gebeurde na de restauratie van het oude nest meestal met één ei per dag of soms één ei per twee of drie dagen. De broedduur startte vanaf het derde gelegde ei en duurde dertien à veertien dagen. De verzorging van de jongen op het nest door beide ouders duurde meestal twaalf tot veertien dagen en hoogstens enkele dagen vooral door het mannetje als de jongen waren uitgevlogen.

De broedduur per nest duurde vanaf de restauratie van het nest tot en met het uitvliegen van de jongen 32 tot 37 dagen (gemiddeld 35,5 dagen).

Mijn beschreven geval is dus enigszins uitzonderlijk, vooral ook omdat zeker is dat het om hetzelfde vrouwtje gaat dat bijzonder betrouwbaar was en geen enkele poging deed om het nest te verlaten als je heel dicht in de buurt kwam. Met mijn gezicht kon ik tot op minder dan 20 cm het nest met het broedende vrouwtje benaderen.

Het is ondertussen half september 2015. Het merelpaartje is nog steeds aanwezig. Hoe gaat het verder in 2016? Ik zal de broedplaats maar met rust laten; wie weet!

■ H.N. Leijns, Oversteeg 4, 6994 AT De Steeg, e-mail: leijnsvisser@gmail.com.

Broedvogels in stedelijk gebied

Broedvogels inventariseren in de bebouwde kommen is altijd wat problematisch geweest. Veel vogelwerkgroepen beseffen dat en van tijd tot tijd worden er wel maatregelen genomen om de aandacht wat meer te richten op de bebouwde gebieden. Dat lukt lang niet altijd. Lekker buiten in de groene natuur vogels kijken is nu eenmaal aantrekkelijker. Toen de Vogelwerkgroep Het Gooi en Omstreken zo'n vijfendertig jaar geleden begon met de planning voor een avifauna van het werkgebied moesten we, om de witte plekken

op te kunnen vullen, vooral met inventarisaties snel aan de slag in de bebouwde kommen. Dankzij de stimulans die van het project uitging, lukte dat goed, maar sindsdien is de belangstelling voor het stedelijk gebied grotendeels weer verdwenen. Er

verschijnen wel meer rapporten en boekjes over vogels in het stedelijk gebied uit diverse regio's, maar er zijn maar weinig steden die er een traditie voor hebben opgebouwd zoals Alkmaar. Daar werd voor het eerst in de stad geïnventariseerd in 1984 en sindsdien is dat elke tien jaar herhaald. In 2013-'14 werd voor de vierde keer een inventarisatie uitgevoerd in de stad. Men heeft hier een unieke serie opgebouwd.

In het algemeen is van de aantalsontwikkelingen van vogels in stedelijk gebied veel minder bekend dan die in het landelijk gebied. Om in de leemte te voorzien heeft Sovon het Meetnet Urbane Soorten (MUS) opgezet, maar daarmee ben je alleen in staat trends te berekenen. Voor gegevens over dichtheden is dat onvoldoende. Daarvoor is de aanpak van de Vogelwerkgroep Alkmaar e.o. nodig. Alle hulde voor de inspanningen van de leden van deze werkgroep! Voor het uitvoeren van een vrijwel volledige inventarisatie in een stad met de omvang van Alkmaar is een enorme inzet nodig. Men heeft zich er ook niet vanaf gemaakt. Het onderzoek is uitgevoerd op basis van de BMP-methodiek die Sovon hanteert. Men heeft vijfmaal rondes gemaakt in de vroege ochtend en daarnaast nog verscheidene extra telrondes voor aanvullende gegevens. Het onderzoekte gebied ligt binnen de randwegen van de stad en omvat 40 telgebieden. In totaal is het oppervlak van deze telgebieden ongeveer 1100 ha. De toptien bevat soorten die ook bij de tuinvogeltellingen van Vogelbescherming tevoorschijn komen, zoals Merel, Kauw, Koolmees, Winterkoning en Heggenmus, maar ook een soort die mij wel opviel: niet de Kokmeeuw maar wel de Stormmeeuw. De Huismus, die doorgaans bij de landelijke Tuinvogeltelling bovenaan prijkt, komt niet voor in de toptien van Alk-

maar. Ook hier gaat het dan ook moeilijk met deze soort. De populatie Huismussen was in het verleden al bijna 80% kleiner geworden en in de periode 2014-'14 nog eens met bijna 50%.

In totaal hebben er 86 soorten gebroed in de periode 2013-'14. De resultaten van 2013-'14 zijn samengevat en vergeleken met de voorgaande inventarisaties in een speciale uitgave van De Kleine Alk, het orgaan van de Vogelwerkgroep Alkmaar e.o. Het fraai uitgevoerde boek is te bestellen bij het secretariaat van de Vogelwerkgroep Alkmaar e.o., e-mail: maartenplatteeuw@hotmail.nl, telefoon: (072) 561 73 94. Het is ook verkrijgbaar bij enkele boekhandels in Alkmaar en Oudorp. De prijs is €12,50.

RAK

Smit, H., M. Platteeuw & T. Damm (2015): Broedvogels van het stedelijk gebied van Alkmaar. Resultaten van 2013-2014 vergeleken met drie voorgaande inventarisaties. 17 x 23,5 cm. 140 bladzijden. ISBN 978-94-91134-06-7. Bijzondere uitgave van De Kleine Alk, Vogelwerkgroep Alkmaar e.o., Alkmaar.

Drentse Vogels

De wereld verandert en dat is dus ook merkbaar in Drenthe. Ooit het land van de grote stille heide, maar ook daar is veel heide verdwenen en moeten weilanden en akkerlanden plaatsmaken voor recreatiegebieden, industrieparken en woonwijken. Joop Kramer, bestuurslid van de Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe (WAD), maakt zich duidelijk zorgen over deze ontwikkelingen en vreest in het voorwoord van de 29^e editie van het jaarboek van de WAD dat er binnenkort alleen nog maar het land van de grote stille weide overblijft. Lege gebieden waar zich nauwelijks nog een weide- en akkervogel durft te

wagen. Gelukkig zijn er nog volop vogels te zien in deze provincie. Dat blijkt uit de interessante verhalen in Drentse Vogels 29. Een greep uit de inhoud: uitbreiding van de broedpopulatie van de Ooievaar, broedgevallen van de Raaf, onderzoek nestpredatie,

Kleine Plevier broedend op daken, zwemmende Scholeksters. Het laatste hoofdstuk is geschreven door Rob Bijlsma, die zich tijdens het vogelen wat had laten afleiden toen hij uit de ooghoeken beweging in de grasmat van zijn tuin zag. Een Mol bleek bezig met het aanleggen van een uitgebreid gangstelsel. Al snel werd duidelijk dat dit werk niet alleen ten goede kwam aan het foerageersucces van de Mol zelf. Ook Roodborsten, Merels en een Pimpelmees arriveerden al snel. Uiteindelijk bleken er diverse vogels te profiteren van de vers omgewoelde en losgemaakte aarde onder het gras en ze pikten er menige prooi uit dit ‘tafeltje dekje’-gazon op. Samen foerageren, ja gezellig!
Meer informatie over deze uitgave is te vinden op internet: <http://www.avifaunadrenthe.nl/drentse-vogels-29/>.

Dijkstra, B., W. van Manen & A.J. van Dijk (red.) (2016): Drentse Vogels 29 (2015). 78 bladzijden. Stichting Werkgroep Avifauna Drenthe, Assen.

Het jaarboek is te bestellen door €17,50 over te maken op bankrekening 3870292 t.n.v. Werkgroep Avifauna Drenthe onder vermelding van ‘DV29’ en uw adresgegevens. U ontvangt het boek daarna via de post.

Verdraagt vreemdgaan het licht niet?

In alle dichtbevolkte gebieden in de wereld wordt 's nachts steeds meer verlichting toegepast. Op maar weinig plaatsen is het nog echt donker.

We weten nog veel te weinig over de effecten van nachtelijk licht op onze flora en fauna.

Om meer te weten te komen over de gevolgen van kunstlicht in ons land is het project ‘Effecten van kunstlicht op flora en fauna in

Nederland’ gestart. Op een aantal plekken in Nederland wordt natuur experimenteel verlicht, waarna heel precies wordt gekeken hoe planten- en diersoorten op het licht reageren. De effecten van licht op vogels en nachtvlin- ders worden daarnaast nog in detail bekeken in aparte studies.

Het project wordt gefinancierd door de Technologiestichting STW en het wordt wetenschappelijk geleid door het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) en de Wageningen Universiteit (WUR). Ook enkele bedrijven zijn bij het project betrokken. De monitoring van flora en fauna wordt uitgevoerd door de Vlinderstichting, Sovon, de Zoogdiervereeniging, FLORON, RAVON en het Vogeltrekstation. De kennis die in dit project zal worden opgedaan, zal het ‘ge-reedschap’ worden om in de toekomst gericht natuurvriendelijker verlichting toe te kunnen passen en om verlichting te vermijden indien aanwezige soorten zeer gevoelig blijken te zijn.

In het kader van dit project is ook gekeken naar de effecten van nachtelijk kunstlicht op broedvogels in nestkasten. Maaike de Jong van het Nederlands Instituut voor Ecologie (NIOO-KNAW) heeft onderzoek gedaan naar de effecten van verschillende kleuren kunstlicht op de ecologie van vogels. Zij promoveerde op vrijdag 24 juni 2016 te Wageningen. De titel van haar proefschrift is: ‘Illuminating a bird’s world. Effects of artificial light at night on avian ecology’.

Invloed op vogels

Het gedrag en de timing van zangvogels veranderen als er 's nachts licht op hun nestkast

Onderzoekster Maaike de Jong bij één van de experimentele opstellingen met wit LED-licht. Foto: Kamiel Spoelstra.